

Så kommer det et lite pling ... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv

Malene Paulsen Lie

MedieKultur 2017, 63, 28-46

Published by SMID | Society of Media researchers In Denmark | www.smid.dk

The online version of this text can be found open access at <https://tidsskrift.dk/mediekultur>

Abstract

Kvantitative studier viser at eldre mennesker er de største konsumentene av tradisjonelle medier og at de øker sin bruk av internett og sosiale nettverksmedier fra år til år. På tross av de store bevegelsene i deres mediebruk finnes det få studier som utforsker hvordan eldre bruker internett (inkludert sosiale medier) i sine hverdagsliv. Denne studien baserer seg på semi-strukturerte dybdeintervjuer med eldre internettbrukere og belyser dette. Materialet viser at bruk av internett har stor betydning for intervjupersonenes opplevelse av tid og rom, men at brukere og ikke-brukere av sosiale medier skildrer to ulike medierytmer i hverdagen. Mens ikke-brukerne utviser en mer "lineær" medierytme med faste mediepunkter på programmet, preges brukerne av en mer "interaktiv" og dynamisk hverdagslig rytme, hvor de eksempelvis stadig dras inn i nye samtaler og diskusjoner gjennom varsler på Facebook. Studien indikerer at bruk av Facebook, og også internett i seg selv, transformerer eldres hverdagsliv og sosiale interaksjoner med andre.

Innledning

Forskere har lenge pekt på at hverdagslivet i økende grad gjennomføres av ulike medier (Hannerz, 1999) og at vi lever i såkalte mediemettede samfunn (Ang, 1999). Mens en rekke studier av hverdagsliv og mediebruk tradisjonelt har tatt utgangspunkt i hjemmet,

hvor massemedier tradisjonelt er brukt "(Bengtson, 2007), har fremveksten av internett og sosiale medier muliggjort økt kommunikasjonsmobilitet; også utenfor hjemmet. Vi inngår i økende grad i bevegelser og handlinger på tvers av tid og rom – såkalt amalgamering." Dette gjelder også utenfor hjemmet, hvor vi gjerne inngår i bevegelser og handlinger på tvers av tid og rom – såkalt *amalgering* (Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Flere forskere hevder i tråd med dette at internett og sosiale medier har endret grunnlaget for menneskers medierte samhandling, det vil si bruken av medier i kommunikasjon og interaksjon (Encheva et.al, 2013; Hjarvard, 2013) og transformert ens hverdagsliv og mellommenneskelig interaksjon (Deuze, 2012; Hakkarainen, 2012).

I de nordiske landene er det en uttrykt politisk målsetning at alle innbyggere skal ha tilgang til høyhastighets internett og at offentlige medier skal nå hele befolkningen (Syvertsen m.fl., 2014). I Norge benytter eldre seg av informasjons- og kommunikasjonsteknologier (IKT) i mye mindre grad enn yngre (Vaage, 2016), og det er et mål at også denne delen av befolkningen skal bli e-brukere (Nøhr, 2006, p. 9). Eldre kan risikere å falle utenfor deler av samfunnslivet uten en slik digital kompetanse, og offentlige utredninger vektlegger derfor betydningen av en "aktiv seniorpolitikk" hvor sosiale medier og ny kommunikasjonsteknologi skal bidra til at eldre forblir aktive samfunnsborgere (NOU, 2011, p. 11). Tidlige studier av mediert kommunikasjon for eldre antyder at ny teknologi som datamaskiner kan gi isolerte eldre større muligheter for sosial kontakt og derfor kan være en bidragsyter til å bekjempe ensomhet (Czaja m.fl., 1993; White m.fl., 1999). En annen studie av virtuelle fellesskap på internett for eldre indikerer videre at internettbaserte sosiale fellesskap gir muligheter til å danne sosiale relasjoner i en livsfase hvor dette kan være en større utfordring enn tidligere (Kanayama, 2003). Andre forskningsprosjekter viser at eldre vanligvis bruker internett for å holde kontakt med venner og familie, eller gjøre internettsøk ut fra interesser og hobbyer (Wagner m.fl., 2010). Og det viser seg videre at det er mindre sannsynlig at mennesker over 60 år surfer på nett for moro skyld, uten et spesielt praktisk formål (Buse, 2009).

Denne artikkelen diskuterer derfor *hvorvidt og på hvilke måter internett og sosiale medier har betydning for, og transformerer, Eldres hverdagsliv*. Dette med henblikk på hvordan bruk av internett og sosiale medier i ulike sammenhenger endrer deres (medie) rutiner og rytme i hverdagen, samt deres sosiale interaksjon med andre. Rytme forstås i denne sammenhengen som den tidsmessige organiseringen av Eldres hverdagsliv, som både kan komme til uttrykk som noe fast, uregelmessig eller begge deler (Vella, 2000). Analysen undersøker nærmere bestemt hvordan internett og sosiale medier inngår i, og utgjør en betydningsfull del av, deres sosiale liv og hverdagsliv (Miller, 1987; Tacchi, 2009). Undersøkelsen baseres på Eldres egne refleksjoner rundt mediers plass i deres hverdag før og nå. Dermed gir denne studien innblikk i prosessen hvor nye medie- og kommunikasjonsteknologier implementeres som en del av eldre menneskers hverdagsliv over tid. En slik kvalitativ kunnskap utdyper den kvantitative kunnskapen vi allerede har omkring Eldres medierelaterte vaner.

Den neste delen av artikkelen sier først litt om mediebruk i Norden og Norge og om tidligere forskning på feltet, før jeg går inn på teorier som belyser menneskers mediepraksiser i hverdagen (fortrinnsvis medialiseringsteori). Deretter følger en presentasjon av studiens metode, før analysedelen tar for seg likheter og ulikheter i utvalgets internettbruk og ulike typer av mediebrukere i materialet. Til sist trekker jeg sammen trådene i en avsluttende diskusjon.

Betydningen av medierte kommunikasjonsformer for eldre

I Norden, og i dette tilfellet Norge, er de eldste i befolkningen de største mediebrukerne. Jo eldre man er, desto større sannsynlighet er det for at en leser en papiravis daglig, lytter til radio og ser en nyhetssending på TV (Vaage, 2016; Ipos MMI, 2016). Derimot benytter de eldre seg av internett og sosiale medier i minst grad, selv om andelen eldre brukere øker fra år til år. Ved utgangen av 2015 benyttet 38 prosent av mennesker mellom 67 og 79 år Facebook en vanlig hverdag, sammenlignet med 30 prosent året før. De samme tallene for mennesker mellom 45 og 66 år var henholdsvis 53 og 60 prosent (Vaage, 2016, p. 59; Vaage, 2015, p. 60). De aller eldste benytter seg sjeldnere av internett og sosiale medier til å kommunisere med andre sammenlignet med yngre eldre (Lüders & Brandtzæg, 2014, 2016). På tross av betydelige bevegelser i disse aldersgruppenes medievaner, preges medieforskningen av studier av de unges mediebruk, og de eldre er sjelden utgangspunkt for selvstendige studier (Bolin & Skogerbø, 2013; Westlund & Weibull, 2013). Det er av den grunn behov for flere empiriske undersøkelser som kan gi en større forståelse av hvilken betydning tilstedeværelsen av stadig flere medier, som gjerne er betraktelig mye yngre enn de eldre selv, har for deres sosiale liv og hverdag (Syvertsen, 2010).

Det synes å være stor enighet om at nye medie- og kommunikasjonsteknologier har ført til endringer i vår medierte kommunikasjon med hverandre (Hjarvard, 2013), og har påvirket menneskers hverdagsliv og sosiale liv (Miller, 1987; Tacchi, 2009). Forskning innen medialiseringfeltet søker å forstå hvordan ulike medier bidrar til å forme kommunikasjonen i ulike samfunnsfærer og –institusjoner. Dette ses gjerne på som en reorientering i medie- og kommunikasjonsforskningen hvor en går fra: "...models of theorizing influence as an 'effect' of media texts to a more extensive understanding of 'mediatization' as a way of capturing the wider consequences of media's embedding in everyday life" (Couldry & Hepp, 2013, p. 195). Et viktig aspekt ved moderne medialiseringstudier er med andre ord et fokus på medierelaterte transformasjoner (Lundby, 2009). En kan si at mediert kommunikasjon blir til medialiseringprosesser når pågående mediert kommunikasjon skaper langsiktige endringer i, eller transformasjoner av, sosialt og kulturelt miljø. Kaun (2011) påpeker at felles for de fleste definisjoner av medialisering er at de refererer til medierelaterte endringer, gjerne en endring i

medielandskapet over tid, noe som fordrer både lengre historiske analyser og mer fokuserte analyser av nåtidige endringer (Kaun og Fast, 2013).

Allerede i 1990 var sosialantropologen Ulf Hannerz (1990) interessert i de ulike måtene medialiseringen fungerer for ulike mennesker i deres hverdag, og i hans perspektiv kan medialisering defineres som en historisk tendens, som særlig kom til uttrykk i det 20. århundre, hvor våre liv i stadig større grad gjennomsyres av medier. I tråd med medialiseringsspektivenes fokus på slike historiske endringer eller transformasjoner, skildrer André Jansson (2013, 2014) gjennom flere studier hvordan moderne medie- og kommunikasjonsteknologier har blitt en uunngåelig og transformerende del av våre dagligliv. En av de mest sentrale uttrykkene for medialisering er ifølge han den historiske prosessen hvor "medieformer har blitt materielt uunngåelige for folk i deres hverdagsliv" (Jansson, 2014, p. 273, min oversettelse). Han definerer medialisering som sosiospatiale transformasjoner hvor ulike medieformer blir en integrert del av menneskers hverdagsliv og deres handlinger på tvers av tid og sted, såkalt "amalgamering" som f.eks. å bruke smarttelefon på bussen eller være tilkopleet internett hvor som helst og i forbindelse med andre typer av aktiviteter. Derigjennom blir medieteknologier uunngåelige for å utføre praksiser som er essensielle for å opprettholde samfunnet, en naturlig del av våre liv og menneskelige interaksjoner, og smelter sammen med våre hverdagspraksiser som vaner (Jansson, 2013). Andreas Hepp (2012) beskriver amalgamering på følgende måte:

Amalgamation means that media-related and non-media related acting increasingly merge and mingle. You can especially have the everyday world in mind, in which non-media-related acting (driving a car) takes place together with media-related acting (listening to the radio) or in which as part of present occupations nonmedia-related work (handcraft) melts with media-related work (time management via the mobile phone). Mediatization is thus also a process of amalgamating media-related and non-media-related action (Ibid: p. 4).

Det at ulike medier blir en selvsagt del av utførelsen av daglige gjøremål og smelter sammen med ikke-medierelaterte handlinger, som å høre på Spotify mens man kjører bil, kan derfor ses på som aspekter ved medialisering; mediers plass i pågående sosiokulturelle transformasjoner i samfunnet.

Statistikk viser at eldre mennesker er store brukere av tradisjonelle medier, at disse utgjør en viktig nyhetsfunksjon og er en betydningsfull informasjonsarena for eldre (Vaage, 2016). Spørsmålet er om moderne medie- og kommunikasjonsteknologier har etablert seg som et tillegg til tradisjonelle medier i deres hverdagsliv: i kommunikasjon med andre og ellers en vesentlig del av hverdagslivet. En rekke studier indikerer at sosiale medier blir en stadig viktigere kanal for interaksjon mellom familie og venner (Brandtzæg, 2012; Coyne & Nielsen, 2002; Fox, 2004; Mates, 2002; Selwyn m.fl., 2005), og funn fra et knippe internasjonale studier antyder at internettbasert kommunikasjon kan spille en viktig rolle for eldres tilknytning til familie og venner, samt gi dem tilgang til relevant informasjon (Furlong, 1989; Ito m.fl., 2001; McMellon & Schiffman 2000; Wright, 2000). Annen

forskning påpeker at sosiale medier ikke nødvendigvis erstatter tradisjonelle medier, men kan utgjøre en viktig tilleggs-plattform for dialog mellom mennesker (Hedman & Djerf-Pierre, 2013), gjennom å gi brukere en form for oppkoplet tilstedeværelse gjennom hele dagen (Nag & Jacobsen, 2016; Licoppe, 2004).

Bruk av sosiale medier assosieres gjerne med økt sosial kapital. Sosial kapital er her forstått som "benefits made possible by the existence of a social structure" (Burke m.fl., 2010, p. 1). Dette gjelder både tilgang til ny informasjon gjennom bekjente (såkalt "bridging social capital") og emosjonell støtte fra nære venner ("bonding social capital") (Putnam, 2000). Burke m.fl. (2010) finner at bruk av sosiale medier bidrar til økt sosial kapital og redusert ensomhetsfølelse hos eldre. De finner også at sosiale medier gjør det mulig å opprettholde nydannede eller mer perifere sosiale relasjoner. De finner også at de som allerede har store nettverk gjerne søker seg til teknologi som stadfester disse fellesskapene. Eldre brukere av sosiale medier anvender ofte disse mediene som et tillegg til fysiske møter og telefoni, og de opplever at dette gir muligheter for å holde kontakt med venner og nær familie (Lüders & Brandtzæg, 2016). Særlig Facebook ser ut til å være en tjeneste som styrker brukernes sammenbindende sosiale kapital (Ibid; Burke m.fl., 2010; Gibson m.fl., 2010).

En rekke studier undersøker også sosial samhandling hos eldre som ikke bruker sosiale medier, og funn herfra indikerer at internett ofte anses som et bruksverktøy for praktiske formål snarere enn en arena for sosial samhandling (Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). Ikke-brukere foretrekker gjerne å pleie det de oppfatter som nære sosiale relasjoner ansikt-til-ansikt, til fordel for det de mener er en mer selvsentrert, overfladisk og uviktig aktivitet på sosiale medier (English & Carstensen, 2014; Lindley m.fl., 2008). Ofte tenker de at de er 'for gamle' til å kunne beherske moderne teknologi (Turner m.fl., 2007) og uttrykker en generell skepsis overfor personvern og sikkerhet på nett (Lüders & Brandtzæg, 2014). De fleste eldre som ikke bruker sosiale medier oppgir en manglende interesse og behov for disse mediene og opplever at er preget av "selvsentrering og narsissisme, mye tull og uinteressante oppdateringer" (Lüders & Brandtzæg, 2016, p. 9).

Metode

Hensikten med denne artikkelen er å undersøke den opplevde betydningen av internett for et utvalg eldre mennesker. Fordi jeg ønsker å få innblikk i refleksjonene rundt deres egne mediepraksiser, faller valg av metode på dybdeintervjuer. Her er blant annet deres egne refleksjoner rundt mediers plass i hverdagslivet en sentral del av intervjuguiden. Nærmere bestemt består studien av semi-strukturerte dybdeintervjuer med 10 personer over 60 år i Norge med ulik praksis hva sosiale nettverkstjenester angår. Intervjuene utføres i perioden mars-april 2015 i to norske lokalsamfunn og er en del av en større studie hvor 29 personer mellom 17 og 84 år deltar.¹ Disse 10 intervjupersonene utgjør

de 10 eldste personene over 60 år i det større materialet. Fire av de eldste deltakerne i undersøkelsen er kvinner og seks er menn. Fem intervjupersoner er bosatt i hver av de to lokalsamfunnene.

En rekke empiriske studier jeg henviser til i denne artikkelen opererer med benevnelsen eldre, og viser da gjerne til mennesker over 67 år, med unntak av Buse (2009) som henviser til mennesker over 60 år. Med en aldersdifferanse på 22 år mellom den yngste og eldste intervjupersonen i dette utvalget, kan vi, gjennom intervjupersonenes historier og refleksjoner, få et indirekte innblikk i hvordan betydningen av internett har endret seg over tid. Det kan imidlertid ikke påvises hvorvidt det er menneskers alder i seg selv som er bestemmende for deres medievaner. Med et fokus på deltakernes egne tanker, erfaringer og refleksjoner rundt ulike mediers betydning for dere hverdagsliv før og nå, gir studien et innblikk i den historiske prosessen hvor medier får stadig større plass i våre liv og transformerer samfunnets institusjoner og våre hverdagsliv.

Intervjupersonene er rekruttert ved direkte kontakt med både foreninger og organisasjoner på stedene, men også via intervjupersoners bekjente som utgjør nøkkelpersoner. Ved rekruttering av nye informanter blir vedkommende bedt om å anbefale andre det er interessant å ta kontakt med.² Mange av intervjupersonene i studien er involvert i ulike verv, som det lokale historielaget, pensjonistforeningen eller i lokalpolitikken. Det kan tenkes at disse personene, gjennom sin utstrakte samfunnsdeltakelse, i større grad er involvert i situasjoner som fordrer digital kompetanse, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Det at samtlige intervjupersoner er internettbrukere, kan således tenkes å ha en sammenheng med deres engasjement i lokalsamfunnet, og ha konsekvenser for deres bruk av internett (både i form av møtekommunikasjon og personlig kommunikasjon). Hovedkriteriet for rekruttering innen denne gruppen av intervjupersoner har imidlertid vært alder og ikke teknologikompetanse som sådan.

Kvalitative dybdeintervjuer er godt egnet til å utforske menneskers erfaringer, tanker og refleksjoner (Thagaard, 2002; Tjora, 2010). Intervjusituasjonen er imidlertid ikke en nøytral arena hvor jeg som forsker upartisk kan avbilde deltakernes innerste tanker og følelser. Min tilstedeværelse som forsker har innvirkning på innrammingen av intervjuet og den samtalen som føres og produseres i intervjusammenheng, en slags samskapelse av mening i praksis (Alvesson, 2011; Holstein & Gubrium, 1995; Silverman, 1993, 2000). Samtidig gir intervjuene kunnskap om bredere sosiale fenomener utover intervjusituasjonen, i dette tilfellet hvordan intervjupersonene reflekterer rundt egne mediepraksiser og erfaringer. Artikkelen baserer seg derfor på viktige prinsipper fra sosialkonstruktivismen om at språk både skaper og reflekterer den sosiale virkeligheten på en og samme tid og at den sosiale verden er grunnleggende subjektiv og avhengig av tolkning for å forstås (Bratberg, 2014; Berger & Luckmann, 1966). Schutz og Luckmann (1989) anser mediert kommunikasjon som en grunnleggende dimensjon ved sosial

handling. En kan med andre ord snakke om en kommunikatív konstruksjon av virkeligheten, som er basert på, og skapt gjennom, sosial handling (Knoblauch, 2013).

Med et ønske om å få innblikk i intervjupersonenes refleksjoner rundt mediers plass i deres hverdagsliv, er det også viktig å ta innover seg at folks praksiser ofte er rutiniserte og ubevisste (Reckwitz, 2002). For å gi intervjupersonene anledning til å reflektere rundt ulike mediers plass i deres liv, ble de i forkant av intervjuet oppfordret til å føre en logg over sin mediebruk en vanlig dag (fra morgen til kveld). Medieloggen danner utgangspunkt for en samtale om mediebruk i hverdagen og ulike mediers plass i deres liv og gir samtidig intervjupersonene tid til å reflektere over disse på forhånd av intervjuet.³ Samtalen rundt medieloggen er en del av intervjuets intervjuguide. Funnene fra denne studien vil ikke være generaliserbare, men gir informasjon som utdypet det vi allerede vet omkring eldres mediebruk gjennom statistikk (Vaage, 2016; Ipos MMI, 2016).

Analyse

I den følgende analysen diskuteres betydningen av internett for et utvalg eldre. Analysen tar først for seg forskjellen i mediebruk blant de yngste og eldste i materialet. Deretter hvordan internettbruk synes å transformere intervjupersonenes opplevelse av tid og rom. Videre presenteres mediebrukere som reflekterer rundt det en kan benevne som henholdsvis *lineære* og *dynamiske* medierytmer i hverdagen. Disse begrepene utgjør en dikotomi som utkrystalliserte seg i analysearbeidet, med utgangspunkt i intervjupersonens egne refleksjoner rundt hverdagslige medievaner. Begrepet rytme er her forstått som den tidsmessige sammenhengen mellom to punkter, som både kan være fast, uregelmessig eller begge deler (Vella, 2000). Mens lineære mediebrukere gir uttrykk for en gjentakende, regelmessig, medierytme, hvor medievanene er mer eller mindre tidbestemte, snakker dynamiske mediebrukere i større grad om mer uregelmessige og interaktive bevegelser inn og ut av ulike sosiale rom gjennom dagen. Til sist ser jeg på hvordan bruk og ikke-bruk av sosiale medier har betydning for samhandling mellom mennesker i et lokalmiljø.

Forskjeller i mediebruk i relasjon til alder

Selv om alle intervjupersonene i dette materialet er internettbrukere, finnes det store forskjeller i hva de enkelte bruker internett til i dagliglivet. Mens de aller eldste i materialet i hovedsak bruker internett til internettsøk, praktiske formål (som å betale regninger eller bestille billetter) og å kommunisere over e-post i forbindelse med møtevirksomhet, bruker de yngre i materialet i tillegg sosiale medier (fortrinnsvis Facebook). Materialet viser at alder synes å ha innvirkning på eldres mediebruk, hvor de eldste benytter seg av sosiale medier i minst grad, noe som samsvarer med tidligere studier (Hakkarainen, 2012; Lüders & Brandtzæg, 2016). Allikevel viser det seg at materialets eldste også uttrykker en form for avhengighet av internett for å få utført sine daglige kommunikative og

praktiske aktiviteter. Dette kan skyldes intervjupersonenes store grad av involvering i lokalt samfunnsliv, hvor engasjement i verv, foreninger og lokalhistorisk arbeid er en del av deres hverdagsliv. Det kan også innebære at deltakelse i verv fordrer digital kompetanse også for eldre i dagens samfunn. Følgende intervjuutdrag illustrerer hvordan materialets eldste intervjudeltaker reflekterer rundt en slik teknologisk avhengighet og behov for å være tilstede på og via internett:

E-post er jo en uunnværlig ting, jeg ville være helt lammet hvis jeg ikke hadde hatt det [...] Når vi har internett så kan vi jo kommunisere med de andre i gruppa [det lokale historielaget] som arbeider med det samme. Og det hender jo at vi får stoff fra folk som bor langt unna, vi har til og med hatt stoff fra Amerika, og da er det jo greit at du får det på e-post (Mann 84 år).

At en person i 80-årene som ikke bruker sosiale medier, likevel bruker e-post for å kommunisere digitalt, forteller oss flere ting. En kan tenke seg at dette reflekterer en transformasjon av mediert kommunikasjon i samfunnet, hvor både personlig og mer formell kommunikasjon i økende grad medieres gjennom e-post og internett. Det forteller oss videre at det ikke kun er bruk av sosiale medier som sier noe om bruk av internett til sosiale formål, men også bruk av e-post, noe kvantitative kartlegginger allerede viser (Vaage 2014, 2015). E-postbruk i møtekommunikasjon i forbindelse med verv, forekommer også hos en 79 år gammel dame som er aktiv i en lokal speiderforening. Hun forteller at: "Istedenfor møtetid så foregår det fryktelig mye på e-post på nettet, så derfor må du hele tiden følge med." Intervjupersonen sammenligner e-postkommunikasjonen med tradisjonell møtetid og indikerer at møtevirksomhet over internett fordrer en enda større tilstedeværelse enn tidligere. Kvinnen åpner e-posten flere ganger daglig for å få med seg den løpende kommunikasjonen som foregår der. Begge intervjuutdragene illustrerer derfor hvordan de eldste som ikke bruker sosiale medier likevel reflekterer rundt internetts betydning for sosiale formål i deres liv, i hovedsak i form av kommunikasjon via e-post.

Det ser med andre ord ut til at selv de eldste i utvalget oppfatter tilstedeværelsen av internett, og særlig e-post, som essensielt for å få utført hverdagslige kommunikasjonsaktiviteter (Jansson, 2013, 2014), særlig i møtesammenheng og ved interaksjon i forbindelse med hobbyer. De øvrige intervjupersonene i studien trekker også frem e-post som et uunnværlig medium som særlig brukes ved planlegging av møter og sending av møtereferater. Det samme gjelder internettsøk og generell internettbruk (som billettbestilling på nett og betalinger av regninger ved nettbank), som trekkes fram som en nødvendighet av både de som bruker sosiale medier og de som ikke bruker sosiale medier. Tidligere forskning viser i tråd med dette at eldre ikke-brukere av sosiale medier sjelden bruker internett for moro skyld, til rent underholdningsøyemed, men snarere som et bruksverktøy som tas i bruk til praktiske formål (Buse, 2009; Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). For eksempel trekker ingen av mine informanter

fram at de spiller spill eller ser på underholdningsklipp på internett. I tillegg viser dette at en del aktiviteter som tidligere foregikk ansikt-til-ansikt nå medieres (via e-post), og således har ført til endringer i måten de eldre kommuniserer på, uavhengig av deres bruk av sosiale medier som sådan. Internett synes derfor å ha transformert hverdagslivet til intervjupersonene på den måten at medieteknologier som e-post nå anses som uunnværlig for å gjennomføre møtekommunikasjon og annen formell interaksjon med andre. Et annet fellestrekk ved utvalget som helhet er deres refleksjoner rundt hvordan tid og rom har fått en endret betydning som et resultat av internett, noe som analyseres i artikkelens neste del.

Internett som transformasjon av tid og rom

I vår samtale om deres hverdagslige mediebruk reflekterer mange over hvor mye enklere hverdagslivet er i dag sammenlignet med tidligere. Det som gjerne trekkes frem er hvor lett en kan kommunisere med mennesker som befinner seg langt unna, eller at en selv på enkelt vis kan kommunisere med andre når man befinner seg utenfor hjemmet. Refleksjonene dreier seg med andre ord om hvordan tid og rom ikke lenger begrenser deres (medierte) kommunikasjon med andre. En typisk refleksjon rundt hvordan betydningen av tid og rom har endret seg ser slik ut:

Når en tenker tilbake til 80-tallet så syklet man med en bunke sånne flyveblader til idrettslagsmedlemmene og slapp i postkassen [...] Men i dag er det bare å legge inn i e-post-lista og puff så er det spredt [...] Jeg skal ha et møte snart og i den forbindelse kunne jeg jo sitte i en ledig stund her i kirka i sta og sende inn mail for å korrigere tidspunkt. Og det var gjort på momentet det. Før så var det jo et kjempeproblem, man visste man hadde skrevet feil, så kunne en sitte og ringe til fem personer og så traff du ikke to av dem. Eller sykle og slippe i postkassen og de var ikke hjemme. Sånn var det før (Mann 69 år).

Intervjupersonen over reflekterer rundt hvordan kommunikasjon med andre tidligere var preget av deres fysiske tilstedeværelse på bestemte steder. I tillegg ser vi her hvordan bruken av internett, i dette tilfellet e-post på smarttelefon, amalgamerer med andre aktiviteter på tvers av tid og rom (Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Når enkelte av intervjupersonene, som vist, benytter e-post til kommunikasjon med personer bosatt i andre land, illustrerer dette en liknende endring i betydningen av tid og sted. Andre intervjupersoner vektlegger at avstand ikke lenger er en begrensning siden det til og med er mulig å "handle fra Hong Kong" (mann 63 år), eller at internett har gjort det enklere å skaffe til veie nødvendig informasjon på kort tid: at internett er tidsbesparende sammenlignet med å "slå opp i leksikon" (kvinne 79 år). Intervjupersonene i dette materialet reflekterer dermed i stor grad rundt hvordan internett og sosiale medier endrer deres medierte kommunikasjon med andre og gjør hverdagen enklere, blant annet ved at de kan kommunisere med andre over større eller mindre avstander. Et viktig aspekt ved medialiseringprosessen av de eldres hverdagsliv synes dermed å være at de nye

teknologiene har blitt en naturlig og selvfølgelig del av disses liv og smelter sammen med deres øvrige hverdagsaktiviteter.

Så langt har vi sett at internett fyller noen av de samme funksjonene for hele utvalget i denne studien. Andre aspekter ved intervjuene peker imidlertid på et skille mellom intervjupersonene som bruker og ikke bruker sosiale medier (fortrinnsvis Facebook). Disse fremstår med to forholdsvis ulike medierytmer i hverdagslivet, noe som presenteres i den neste delen av artikkelen.

Lineære og dynamiske medierytmer i hverdagen

Jeg finner en to-delning mellom intervjupersonene i materialet når det kommer til den opplevde betydningen av ulike medier. Skillet går mellom de som bruker sosiale medier og de som ikke gjør det. Intervjupersoner i materialet som ikke benytter seg av sosiale nettverksmedier skildrer hva jeg benevner som forholdsvis *lineære* mediehverdager, hvor visse tidspunkter på dagen er forbeholdt bestemte medieaktiviteter. De fremstår med en mer eller mindre fast rutine fra dag til dag, noe en 70 år gammel kvinnelig intervjudeltaker tydelig illustrerer. Ved spørsmål om hun bruker internett til nyhetsinnhenting, sier hun:

Jeg henger jo litt igjen i det der med å se dagsrevyen hver dag da. Er jeg hjemme klokka 19:00 så skal det mye til for at jeg ikke ser dagsrevyen [...] Så dagsrevyen er det sjelden jeg ser på nettet, selv om jeg vet at jeg kan se den der senere. For om jeg er hjemme igjen klokken 9, så setter jeg på nyhetene, og har jeg ikke fått med det heller, så ser jeg kveldsnytt. Så det er klart jeg henger igjen litt i den gamle måten å bruke medier på. Det hender jeg kan sette meg og se et program som jeg svært gjerne skulle sett og se det på nettet, men det er ikke så ofte, nei (Kvinne 70 år).

Legg merke til hvordan hun her foretrekker å heller vente til neste nyhetssending på TV enn å oppdatere seg på nyheter på internett eller se den sendte nyhetssendingen på nett-TV. For intervjupersonene i mitt materiale er det særlig bruken av lineær-TV (det å se på et planlagt TV-program på det tidspunktet og den kanalen som står trykket i TV-programmet), som i størst grad trekkes fram som en sentral del av deres hverdagsliv og det en kan kalle deres lineære eller regelmessige medierytme. Dette kommer i tillegg til tilsvarende faste rutiner knyttet til avislesing (både lokalaviser og riksdekkende aviser) i det daglige, hvor visse dager og/eller tidspunkter er forbeholdt denne medieaktiviteten, som en slags tidslinje. Den lineære mediebruken kommer dermed oftest til uttrykk som en tilpasning av egen hverdagsrytme til medieprogrammet. Medieprogrammet til en 78 år gammel mann i materialet, illustrerer dette på en god måte:

Det er lokalavisen på morgenen [...] så er det jo 15 minutter lokale nyheter da, disse nyhetssendingene på NRK [kl. 18:45]. Og så er det 30 minutter på nyhetene, og så er det aktuelt og nyheter ... Og så, før jeg legger meg, og jeg legger meg vanligvis litt før elleve, så

Article: Så kommer det et lite pling ...

setter jeg på radioen og da er det fem minutter nyheter der. Kona mi kan sitte oppe lenger, men jeg hører på nyhetene på radioen klokken elleve så godt som hver kveld (Mann 78 år).

En slik lineær mediebruk ser ut til å forme hans rytme i hverdagen helt konkret. Vedkommende starter hver dag med lokalavisen, benker seg ned foran TV-en klokken 18:45 og legger seg etter den nasjonale nyhetssendingen på NRK1 klokken 23:00. Medierytmen er gjentakende og mer eller mindre regelmessig i 78-åringens hverdagsliv. Studier av materiell kultur anser gjerne at objekter, i dette tilfellet medieobjekter, først får en dypere mening for mennesker når de får en plass i deres sosiale liv og brukes i en hverdagslig sammenheng (Miller, 1987). Tacchis (2009) studier av radiolyttere viser videre at det er mediumets affektive kvalitet som gjør radiolyttingen til en passende "domestic accompaniment" og en rutine i deres liv (Ibid, p. 7). At de lineære mediebrukerne i mitt materiale tilpasser eget hverdagsliv til medieprogrammet, kan dermed være et eksempel på hvordan medieobjekter får en naturlig og fastsatt plass i menneskers hverdagsliv, som meningsfulle aspekter av deres hverdagslige rutiner; det Tacchi definerer som affekt. Denne lineariteten kommer også til uttrykk i at de fleste av intervjupersonene ikke har smarttelefoner med internetttilgang, men snarere bruker stasjonære PC-er som de logger seg på hjemme når de skal på internett. Hos den eneste av de lineære mediebrukerne med smarttelefon, ser vi også at denne ikke brukes til å surfe på internett. Ved spørsmål om hun har mobiltelefon med internett, svarer hun:

Ja, men der bruker jeg ikke internett. Jeg har iPhone nå, og det har jeg hatt siden rett før jul. Men jeg må si jeg bruker den bare stort sett som telefon og SMS og bilder, å sende bilder. Ja jeg bruker ikke nettet der. Jeg har en Mac som jeg har stående på et hjemmekontor (Kvinne 70 år).

Intervjupersonens skildrer således en mer lineær mediehverdag. Oftest bruker hun en bærbar Mac som står stasjonært plassert inne på et kontor til internettbruk, på tross av muligheten hun har å være konstant pålogget internett også når hun befinner seg utenfor hjemmet (via smarttelefonen). En kan derfor si at intervjupersonene med mer lineære mediehverdager i liten grad opplever at internett amalgamerer med aktiviteter utenfor hjemmet (Hepp, 2012; Jansson, 2013, 2014). Dette skiller seg i stor grad fra de som bruker sosiale medier i materialet.

De av intervjupersonene som bolttrer seg på sosiale medier daglig, reflekterer på sin side rundt det en kan kalle *dynamiske* aspekter ved deres mediebruk. Dette innebærer at nyheter og lokalstoff innhentes på uregelmessig vis gjennom dagen, og at de har en kontinuerlig interaktiv tilstedeværelse på sosiale medier i løpet av en dag (Vella, 2000). Flere intervjupersoner beskriver hvordan de opplever at tilstedeværelsen av sosiale medier endrer deres hverdagslige rytme ved at de i større grad er "påkoblet" gjennom hele dagen og trekkes mot nettet når smarttelefonen "plinger" eller gir varsler, som de deretter responderer på, noe det følgende intervjuutdraget illustrerer:

Article: Så kommer det et lite pling ...

Det begynner på morgenen, det kan faktisk begynne i senga, at telefonen ligger der oppe og er ladet opp om natta. Så slår man på radioen, får nyhetene og slår på telefonen og får se alt som har skjedd om kvelden og natten på Facebook: Du er hele tiden ajour. Og så kommer det 'gmailer' inn og så kommer det et lite pling hvis det er Messenger (Mann 69 år)

Intervjupersonen over skildrer hvordan en typisk morgen arter seg i hans liv, og han beskriver her hvordan han ikke bare søker seg til sosiale medier gjentatte ganger gjennom dagen, men at Facebook og e-post kommer med varsler eller små pling som gjør at han kontinuerlig holder seg oppdatert på hva som foregår blant menneskene på sitt sosiale nettverk. Dette illustrerer hvordan eldre brukere av sosiale medier i materialet i større grad er kontinuerlig påkoblet sitt sosiale nettverk gjennom internett, sammenlignet med de som ikke bruker sosiale medier (Nag & Jabocsen, 2014; Licoppe, 2004). En annen bruker av sosiale medier skildrer en liknende kontinuerlig tilstedeværelse på internett og sosiale medier gjennom en vanlig dag:

Man er jo online, man følger jo med på en helt annen måte enn i papiravis-tiden [...] Vi har en egen Facebook-gruppe for bedriften vår, da [et galleri]. Og der må man jo inn, for der får man forespørsler og sånn. Så der må man inn flere ganger om dagen for å sjekke og svare [...] Det blir mer og mer telefon og Facebook. Man følger jo med hele tiden, vet du [...] Internett er veldig viktig, jeg er jo en gammel gubbe og jeg har en telefon som har alt, og jeg er online hele tiden: Jeg sitter i traktoren og er i skogen og har sånne Bluetooth-baserte øreplugger for å være tilgjengelig (Mann 63 år).

Sosiale medier synes å ha endret intervjupersonens muligheter til salg ved å alltid kunne nås av interessenter. Dette ser ut til å ha endret hans hverdagsliv gjennom en økt tilstedeværelse på nett, uansett hvor han måtte befinne seg geografisk. Som intervjuutdragene over illustrerer, består hverdagslivet til brukerne av sosiale medier i mindre grad av faste bolker forbeholdt visse medieaktiviteter sammenlignet med brukerne. Brukerne av sosiale medier reflekterer snarere rundt betydningen av å være "online" og "følge med" gjennom hele dagen. En kan se hvordan det oppstår en dynamikk mellom deres hverdagsliv og eksempelvis portalen Facebook, hvor teknologien søker deres oppmerksomhet gjennom varsler på den ene siden, og *de* søker seg til teknologien for å opprette kommunikasjon med andre eller søke informasjon, på den andre. Dette illustrerer også opplevelsen av hvordan teknologien amalgamerer med deres hverdagsliv, slik at de hvor som helst og til alle tider, kan være tilgjengelig for kommunikasjon med andre (Jf. Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Sosiale medier ser dermed ut til å ha etablert seg som et betydningsfullt medium med stor affektiv verdi i de dynamiske mediebrukernes sosiale liv (Miller, 1987).

Brukernes aktivitet på sosiale medier impliserer imidlertid ikke at de aldri forholder seg til et tidsbestemt TV-program. Flere intervjupersoner forteller at de får med seg nyhetssendinger på TV jevnlig, men de trekker samtidig i stor grad frem betydningen av nyhets- og informasjonsinnhenting gjennom hele dagen (både gjennom Facebook,

nettaviser og internettsøk), en form for dynamikk og interaktivitet i mediebruk de andre intervjupersonene ikke skildrer på samme måte. Et annet eksempel på dynamisk mediebruk, er den formen for spontanitet som brukerne av sosiale medier uttrykker i interaksjonen med familie og venner, noe det følgende intervjuutdraget illustrerer:

Facebook kompenserer ikke for den nære kontakten over bordet, men det er en veldig fin måte å etablere kontakten på, at man finner ut at man møtes der og der ... Og sånn som for eksempel [navngir en lokal frivillig organisasjon] legger ut arrangementer på Facebook, de har en egen side og da får man se at nå skal de på tur og da hiver jeg meg med (Mann 63 år)

En kan her se at sosiale medier brukes som en måte å spontant kunne delta på sosiale arrangementer, men at den medierte kommunikasjonen på ingen måte anses som en form for erstatning for det som skildres som en "nær" ansikt-til-ansikt-kommunikasjon.

Selv om alle intervjupersonene i utvalget forteller at de bruker internett i mediert kommunikasjon med andre, skildrer brukerne av sosiale medier at de i større grad er påkoblet gjennom hele dagen. Derfor kan en si at de som ikke bruker sosiale medier kommuniserer med andre, mens brukere av sosiale medier har en oppkoblet tilstedeværelse til andre gjennom hele dagen (Nag & Jacobsen, 2016; Licoppe, 2004). Mens brukere av sosiale medier ser den sosiale verdien i bruken av Facebook, verdsetter de som ikke bruker sosiale medier andre former for sosial kontakt, noe jeg går nærmere inn på i neste delen av artikkelen.

Mediert vs. direkte kommunikasjon ansikt-til-ansikt

Når de som ikke bruker sosiale medier omtaler den sosiale plattformen Facebook, reflekterer de ofte rundt det uinteressante og overfladiske ved mediet. Dette samsvarer med funn fra tidligere forskning (Lüders & Brandtzæg, 2016; English & Carstensen, 2014; Lindley m.fl., 2008). Mine intervjupersoner bruker gjerne ord som "uinteressant", "småtteri" og "platt" om aktiviteten en finner på sosiale medier. Tekstutdraget under illustrerer en typisk refleksjon rundt sosiale medier blant de intervjupersonene som ikke benytter seg av sosiale medier i mitt utvalg:

Nei jeg har ikke noe ønske om å være på Facebook. Jeg er heller ikke sånn som egentlig ønsker å fortelle alle hva jeg gjør og jeg synes ikke det er så interessant å høre alt om sånn småtteri. Ja det er mine nærmeste da, men de ringer jeg heller (Kvinne 70 år).

Det ser ut til at de som ikke bruker sosiale medier forbinder Facebook med alt annet enn positiv sosial aktivitet, nemlig noe overfladisk og bortkastet. Samtlige trekker de frem betydningen av ansikt-til-ansikt-kommunikasjon som den viktigste kommunikasjonsformen med venner og familie, men de bruker også SMS,

telefonsamtaler og e-post hyppig. Dette samsvarer med tidligere forskning på ikke-bruk av sosiale medier blant eldre, hvor internett ofte benyttes som et praktisk verktøy snarere enn en arena for mellommenneskelig sosial interaksjon (Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). Selv om flere intervjupersoner erkjenner at de muligens kunne ha truffet igjen gamle bekjente på Facebook, konkluderer de fleste med at de etter all sannsynlighet ville ha mistet interessen etter en stund og kun ville ha sittet igjen med det de oppfatter som overfladiskheter på Facebook. Valget om å ikke bruke sosiale medier kan derfor på den ene siden forklares med at den meningsfulle formen for interaksjon blant ikke-brukere av sosiale medier i mitt materiale er ansikt-til-ansikt-kommunikasjon – eller en-til-en-kommunikasjon over telefon. En annen mulig forklaring kan være at flere av de som ikke bruker sosiale medier heller ikke har noen å snakke med på sosiale medier. Det vil si at deres sosiale nettverk nødvendigvis ikke er så stort, noe som samsvarer med tidligere studier som indikerer at det er eldre med allerede store nettverk som søker seg til sosiale medier (Burke m.fl., 2010). Mens brukerne av sosiale medier i mitt utvalg ser en mulighet til å kunne samhandle med sine respektive nettverk på Facebook, trekkes ikke et slikt ventende nettverk frem i intervjuet med de som er ikke-brukere av sosiale medier. Snarere tvert imot anser de Facebook som uegnet til å ha nær kommunikasjon nære venner og bekjente; de foretrekker telefon eller aller helst ansikt-til-ansikt. I tillegg er nødvendigvis deres refleksjoner farget av at de har mangelfull erfaring med Facebook, og at deres nettverk heller ikke befinner seg der, men snarere møtes ansikt-til-ansikt.

Avsluttende diskusjon

Denne studien diskuterer *hvorvidt og på hvilke måter internett og sosiale medier har betydning for, og transformerer, eldres hverdagsliv*. Hvilken betydning internettbruk har for eldre internettbrukeres hverdagsliv kommer til uttrykk på ulikt vis, men det synes i hovedsak å knytte seg til tre forhold: 1) å kommunisere med venner, familie og fjernere omverden, 2) spare tid i kommunikasjonen i forbindelse med verv og lokalsamfunnsinvolvering, 3) skaffe seg informasjon om viktige forhold. Analysen viser at internett brukes av alle i utvalget i deres dagligliv og transformerer deres opplevelse av tid og rom.

Analysen indikerer at internett transformerer hverdagslivet til alle brukerne, om enn på ulike måter. En kan argumentere for at medialisering er en historisk prosess hvor blant annet medieformer blir materielt unngåelige for menneskers hverdagsliv og en del av deres handlinger på tvers av tid og sted (såkalt amalgamering) (Couldry & Hepp, 2014; Jansson, 2013, 2014). Det at intervjupersonene snakker om at de er avhengige av internett, e-post eller Facebook for å utføre deres hverdagslige gjøremål (som å kommunisere med styremedlemmer, kunder til galleriet eller samtale med slektsforskere i Amerika), kan være et eksempel på dette, og illustrerer samtidig en stor fascinasjon for nye teknologier.

Utsagn som at "selvsagt har vi internett" fra den eldste intervjupersonen i materialet bekrefter en slik tolkning.

På tross av at internetts tilstedeværelse har betydning for hverdagslivet til alle intervjupersonene, kan en skille mellom mediehverdagene til de som bruker og de som ikke bruker sosiale medier. Prosessen hvor internett blir materielt unngåelig for mennesker i deres hverdagsliv, ser derfor ut til å ha ulik betydning for de som bruker og ikke bruker sosiale medier. Dette gjelder særlig hvilken medierytme de utviser i hverdagen. De som ikke bruker sosiale medier gir uttrykk for det jeg kaller en lineær mediebruk, preget av en hverdag med faste, gjentakende, mediepunkter på programmet. Eldre brukere av sosiale medier skildrer en mer dynamisk, uregelmessig og interaktiv deltakelse inn og ut av sosiale rom og forum i løpet av dagen, og hvor hverdagslivet stadig avbrytes av at det "kommer et lite pling." Selv om ikke-brukere av sosiale medier også kommuniserer med andre via e-post, er ikke denne kommunikasjonen preget av en stadig oppkoplet tilstedeværelse slik som en kan observere hos de aktive brukerne.

Kvantitative studier viser at det er en gradvis økning i eldres bruk av nettbaserte medier (Vaage, 2014, 2015). Denne undersøkelsen indikerer at internett utgjør en viktig arena i hverdagen både for eldre som benytter seg av sosiale medier og de som ikke gjør det. Allikevel er det brukerne av sosiale medier i materialet mitt som i størst grad interagerer med andre over internett i hverdagen, og hvor dette blir en stor del av deres rytme i hverdagslivet: Både med henblikk på opprettholdelse av sterke sosiale bånd og en større grad av dynamisk og spontan interaksjon med andre i hverdagen. En mulig konsekvens av dette kan på lengre sikt være at eldre som ikke behersker sosiale medier mister muligheten til å delta på, og faller utenfor, en sosial arena som virker aktiviserende for eldre i deres hverdagsliv. Dette kan også føre til en uheldig informasjonskløft mellom de som bruker og de som ikke bruker sosiale medier, hvor de som ikke bruker sosiale medier ikke får tilgang til forum for deltakelse og informasjon på sosiale medier som brukerne har tilgang til. Det er imidlertid behov for flere studier (gjerne en kombinasjon av kvantitative og kvalitative) for å få en bredere oversikt over betydningen av internett for eldre.

Jeg nevnte innledningsvis at det er et politisk mål at de eldre skal bli internettbrukere og brukere av sosiale medier, og at dette skal bidra til å sikre at de forblir aktive i deres nye livsfase (NOU 2011, p. 11). I lys av statistikk over mediebruk, ser det ut til at de eldres mediebruk går i retning av en gradvis større bruk av nettbaserte medier (både e-post, nettaviser, nett-TV og sosiale medier), noe som også gjør seg gjeldene for intervjupersonene i min studie. Videre viser studien at internetts transformasjon av hverdagslivet øker i takt med bruken av internett til sosiale og hverdagslige formål, noe som muligens indikerer at de lineære mediebrukerne etter hvert vil kunne forsvinne. Funnene fra denne studien peker på at de eldre som ikke bruker sosiale medier bruker e-post til kommunikative formål, særlig i forbindelse med møtevirksomhet, hvor verken immobilitet, sykdom eller avstand hindrer deres interaksjon med andre. Samtidig pleier de

fleste av intervjupersonene som ikke bruker sosiale medier sosiale relasjoner ved ansikt-til-ansikt- interaksjon, som fordrer en fysisk tilstedeværelse av andre. Sammenlignet med brukere av sosiale medier som kontinuerlig er i kontakt med andre via 'chat' og pågående samtaler, kan en muligens anta at internetts rolle i sosialt liv, eksempelvis i økt sosial interaksjon med andre (Jf. Czaja m.fl., 1993; White m.fl., 1999), er størst hos de som bruker Facebook. Det er imidlertid behov for flere og større studier som kan utforske dette ytterligere, og se på den videre betydningen internettbruk og bruk av sosiale medier har for eldres deltakelse i samfunnsliv og offentlighet.

Referanser

- Alvesson, M. (2011). *Interpreting interviews*. Los Angeles: Sage Publications.
- Ang, I. (1996). *Living room wars: Rethinking media audiences for a postmodern world*. London: Routledge.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1966): *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday Anchor.
- Bengtsson, S. (2007): *Mediernas vardagsrum: Om medieanvändning och moral i vardagslivet*. Doktorgradsavhandling. Göteborg: Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Brandtzæg, P.B. (2012). Social networking sites: Their users and social implications – a longitudinal study. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(4), 467-488, DOI: 10.1111/j.1083-6101.2012.01580.x
- Brandtzæg, P.B., Heim, J. & Karahasanovic, A. (2011). Understanding the new digital divide: A typology of Internet users in Europe. *International Journal of Human-Computer Studies*, 69(3), 123-138, DOI: 10.1016/j.ijhcs.2010.11.004
- Bratberg, Ø. (2014): *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bolin, G. & Skogerbø, E. (2013). Age, generation and the media. *Northern Lights*, 11, 3-14.
- Bolin, G. & Westerlund, O. (2009). Mobile generations: The role of mobile technology in the shaping of Swedish media generations. *International Journal of Communication*, 3, 108-124.
- Burke, M., Marlow, C., & Lento, T. (2010). Social network activity and social well-being. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. Atlanta: ACM.
- Buse, C.E. (2009). When you retire, does everything become leisure? Information and communication technology use and the work/leisure boundary in retirement. *New Media & Society* 11(7), 1143-1161, DOI: 10.1177/1461444809342052
- Couldry, N. & Hepp, A. (2013). Conceptualizing mediatization: Contexts, traditions, arguments. *Communication Theory*, 23(3), 191-202, DOI: 10.1111/comt.12019.
- Coyne, K.P. & Nielsen, J. (2002). Web usability for senior citizens: Design guidelines based on usability studies with people age 65 and older. Nielsen Norman Group, DOI: 10.1145/960201.957212.
- Czaja, S.J., Guerrier, J.H., Nair, S.N. & Landauer, T.K. (1993). Computer communication as an aid to independence for older adults. *Behaviour and Information Technology*, 12(4), 197-207, DOI: 10.1080/01449299308924382.
- Deuze, M. (2012). *Media life*. Cambridge: Polity Press.
- Encheva, K., Driessens, O. & H.Verstraeten (2013). The mediatization of deviant subcultures: An analysis of the media-related practices of graffiti writers and skaters. *Mediekultur: Journal of media and communication research*, 29(54), 8-25.

- English, T. & Carstensen, L. (2014). Selective narrowing of social networks across adulthood is associated with improved emotional experience in daily life. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 195-202, DOI: 10.1177/0165025413515404
- Furlong, M.S. (1989). An electronic community for older adults: The SeniorNet network. *Journal of Communication*, 39(3), 145-153, DOI: 10.1111/j.1460-2466.1989.tb01048.x
- Fox, S. (2004). Older Americans and the Internet. Hentet 18.08. 2016 fra: http://www.pewinternet.org/PPF/r/117/report_display.asp
- Gibson, L., Moncur, W., Forbes, P., Arnott, J., Martin, C. & Bhachu, A.S. (2010). Designing social networking sites for older adults. *Proceedings of the 24th BCS Interaction Specialist Group Conference*. Dundee, Great Britain.
- Hakkarainen, P. (2012). No good for shoveling snow and carrying firewood: Social representations of computers and the internet by elderly Finnish non-users. *New Media & Society*, 14(7), 1198-1215, DOI: 10.1177/1461444812442663
- Hannerz, U. (Red.) (1999): *Medier och kulturer*. Helsingborg: Carlsson.
- Hedman U. & Djerf-Pierre, M. (2013). The social journalist: Embracing the social life or creating a new digital divide? *Digital Journalism*, 1(3): 368-385, DOI: 10.1080/21670811.2013.776804
- Hepp, A. (2012): Medialization and the 'molding force' of the media. *Communications*, 37, 1-28.
- Hjarvard, S. (2013). *The mediatization of culture and society*. Abongdon: Routledge.
- Holstein, J.A. & Gubrum, J.F. (1995). *The active interview*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Ipsos MMI (2016). Profiler og bruksfrekvens: Ipsos' tracker om sosiale medier. Hentet 18.08.2016 fra: <http://ipsos-mmi.no/some-tracker>
- Ito, M., O'Day, V.L., Adler, A., Linde, C. & Mynatt, E.D. (2001). Making a place for seniors on the net: SeniorNet, senior identity, and the digital divide. *Computers and Society*, 21(3), 15-21.
- Jansson, A. (2013). Mediatization and social space: Reconstructing mediatization for the transmedia age. *Communication Theory*, 23, 279-296, DOI: 10.1111/comt.12015
- Jansson, A. (2014). Indispensable things: On mediatization, materiality, and space. I K. Lundby (Red.), *Mediatization of communication: Handbooks of communication science* (pp.273-297). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Kanayama, T. (2003). Ethnographic research on the experience of Japanese elderly people online. *New Media & Society*, 5(2): 267-88, DOI: 10.1177/1461444803005002007
- Kaun, A. (2011). Mediatization versus mediation: Contemporary concepts under scrutiny. I J. Fornäs & A. Kaun (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning: Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium* (pp.16-38). Södertörn: Medierstudier vid Södertörn.
- Kaun, A., & Karin, F. (2013). Research report: Mediatization of culture and everyday life. Hentet 28.10.2016 fra: http://www.rj.se/globalassets/var-organisation/omradesgrupper/medialisering/research_report_mediatization.pdf
- Knoblauch, H. (2013). Communicative constructivism and mediatization. *Communication Theory*, 23, 297-315.
- Licoppe, C. (2004). 'Connected' presence: The emergence of a new repertoire for managing social relationship in a changing communications technoscape. *Environment and Planning: Society and Space*, 22, 135-156, DOI: 10.1068/d323t
- Lindley, S.E., Harper, R. & Sellen, A. (2008). Designing for elders: Exploring the complexity of relationships in later life. *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the British HCI Group*.
- Lundby, K. (Red.) (2009). *Mediatization: Concept, changes, consequences*. New York: Peter Lang.
- Lüders, M. & Brandtzæg, P.B. (2016): Når alt sosialt blir flyktig: En kvalitativ studie av hvordan eldre opplever sosiale medier. *Norsk Medietidsskrift*, 22, 2-18, DOI: 10.18261/issn.0805-9535-2016-02-04

- Lüders, M., & Brandtzæg, P.B. (2014). 'My children tell me it's so simple': A mixed-methods approach to understand older non-users' perceptions of social networking sites. *New Media & Society*, 19(2), 181-198, DOI: 10.1177/1461444814554064
- Mates, B. (2002). Targeting the fastest growing patron group: Seniors. Hentet 18.08.2016 fra: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/lhtn.2002.23919iaf.004>
- McMellon, C.A. & Schiffman, L.E. (2000). Cybersenior mobility: Why some older consumers may be adopting the Internet. *Advances in Consumer Research*, 27, 139-144.
- Miller, D. (1987). *Material culture and mass consumption*. Oxford: Blackwell.
- Nag, W. & Jacobsen, M.H. (2016): Keep out! Join in! Cross-generation communication on the mobile internet in Norway. *Journal of Children and Media*, 10 (4), 411-425, DOI: 10.1080/17482798.2016.1203808
- NOU (2011): *Innovasjon i omsorg*. Hentet 14.04.2017 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/5fd24706b4474177bec0938582e3964a/no/pdfs/nou201120110011000dddpdfs.pdf>
- Nøhr, Ø.N. (2006). De kompetente eldre: Aldring og digital kompetanse – konflikt eller lykke? Hentet 16.09.2016 fra: http://wiki.unik.no/media/Main/Aldring_og_digital_kompetanse.pdf
- Paul, G. & Stegbauer, C. (2005). Is the digital divide between young and elderly people increasing? *First Monday*, 10(10), DOI: <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v10i10.1286>
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices: A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243-263, DOI: 10.1177/1368431022225432
- Schutz, A. & Luckmann, T. (1984). *The structures of the life-world I*. Evanston: Northwestern University Press.
- Selwyn, N. (2004). The information aged: A qualitative study of older adults' use of information and communications technology. *Journal of Aging Studies*, 18(4), 369-384
- Selwyn, N., Gorard S, Furlong J. (2005). Whose Internet is it anyway? Exploring adults' (non) use of the internet in everyday life. *European Journal of Communication*, 20(1), 5-26, DOI: 10.1177/0267323105049631.
- Silverman, D. (1993). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Silverman, D. (2000). *Doing qualitative research: A practical handbook*. London: Sage.
- Syvrtsen, T. (2010). Medieforskerne hater gamle mennesker. *Norsk Medietidsskrift*, 17(4), 381-191.
- Tacchi, J.A. (2009). Radio and affective rhythm in the everyday. *The Radio Journal: International Studies in Broadcast and Audio Media*, 7(2), 171-183.
- Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Turner, P., Turner, S. & Van de Walle, G. (2007). How older people account for their experiences with interactive technology. *Behaviour & Information Technology*, 26(3), 287-296, DOI: 10.1080/01449290601173499
- Vella, R. (2000) *Sounds in space, sounds in time*. London: Boosey & Hawkes
- Vaage, O.F. (2016). *Norsk mediebarometer 2015*. Hentet 18.08.2016 fra: https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/_attachment/262805?_ts=154710d88a8
- Vaage, O.F. (2015). *Norsk mediebarometer 2014*. Hentet 14.04.2017 fra: https://www.ssb.no/forside/_attachment/223839?_ts=14d09e6cbf0
- Wagner N., Hassanein, K. & Head, M. (2010). Computer use by older adults: A multi-disciplinary review. *Computers in Human Behavior*, 26(5): 870-882.

Article: Så kommer det et lite pling ...

Westlund, O. & Weibull, L. (2013). Generation, life course and media use. *Northen Lights*, 11, DOI: 10.1386/nl.11.147_1

White, H., McConnell, E. Clipp, E., Bynum, L., Teague, C., Navas, L., Craven, S. & Halbrecht, H. (1999). Surfing the net in later life: A review of the literature and pilot study of ucomputer Use and quality of life. *Journal of Applied Gerontology*, 18(3), 358-78.

Wright, K. (2000). Computer-mediated social support, older adults, and coping. *Journal of Communication*, 50, 100-118, DOI: 10.1111/j.1460-2466.2000.tb02855.x

Noter

- 1 Utvalgsstedene er av ulik befolkningstetthet og består av et mindre ruralt lokalsamfunn i Nord-Norge og en middels stor norsk by på Østlandet (i 'nærheten' av Norges hovedstad Oslo).
- 2 I det rurale lokalsamfunnet tok jeg utgangspunkt i en nøkkelinformant på stedet og i tillegg ble personene jeg tok kontakt med bedt om å anbefale andre jeg kunne snakke med. I byen tok jeg i større grad kontakt med foreninger (fortrinnsvis pensjonistforeninger), men også her baserte jeg meg på anbefalinger fra allerede rekrutterte intervjupersoner.
- 3 Kun én av intervjupersonene møtte til intervju uten utfylt medielogg, og i dette tilfellet ble spørsmålene i stedet dreid rundt gårsdagens mediebruk.

Malene Paulsen Lie

Ph.d-stipendiat, Forskningsgruppe i journalistikk, Fakultet for samfunnsvitenskap

Nord Universitet

malene.p.lie@nord.no